

Hvordan engasjere alle barn i samtale?

Av Fikria Akkouh

Barns språktilegnelse skjer kontinuerlig. Naturlige sosiale situasjoner der barn er sammen om noe de er opptatt av, er gode utgangspunkt for å tilegne seg språk. Det kan være i lek, på turer og i ulike hverdagssituasjoner, når barn undrer seg over noe, lager noe, tulatesnakker og har det gøy sammen. En viktig oppgave for personalet er derfor å være tilstede der barna er og gripe øyeblikkene til å samtale med barna om det de er opptatt av. Det er lurt å benytte åpne spørsmål som inviterer til fabulering eller som viderefører og utvider barnas utsagn. Gjentakelse av barns ytringer med spørrende tonefall og kroppslig kommunikasjon med spørrende uttrykk i ansiktet, ulike bevegelser og gester, vil oppmuntre og invitere barn til å være språklige aktive (Gjems & Løkken 2011).

For barn som er i ferd med å lære seg norsk, er også bilder og annet konkretiseringsmaterieill gode hjelpemidler for å sette i gang samtale og støtte barna i samtalen. En avgjørende forutsetning for gode samtaler er at barna får være deltakere i et inkluderende fellesskap der personalet tar utgangspunkt i barnas ulike erfaringer og opplevelser og viser interesse for det barna vil formidle. Avsnittene under handler om ulike måter å engasjere barna i samtaler på.

Konkreter som inspirasjon og utgangspunkt for samtale

Barn som er i ferd med å lære norsk, kan ha vanskeligheter med å samtale uten støtte. Både bilder og fysiske gjenstander kan støtte og inspirere barn til å sette ord på sine tanker og fortelle om sine opplevelser. Bilder fra felles opplevelser og illustrasjoner fra bøker eller fortellinger barnehagen jobber med, kan henges opp på veggen og være utgangspunkt for samtaler.

Ute på tur er det mye å se og kjenne på. Det er viktig at personalet er oppmerksomme på det barna får øye på og blir opptatt av. Noe av dette kan tas med tilbake til barnehagen og være med på å gjenkalle situasjoner og steder gjennom samtaler i ettertid.

Barna kan gjerne utstyres med digitalt kamera, smart-telefon eller nettbrett og få lov til å ta egne bilder på tur. Barn vil ofte feste seg ved helt andre ting enn voksne, og bildene kan bli utgangspunkt for interessante samtaler. Tospråklig avdeling i Porsgrunn kommune har gode erfaringer med å jobbe på denne måten. De har blant annet brukt bildene til å lage digitale bøker sammen med barna. Personalet opplevde at barnas bilder bidro til flere samtaler, og at de snakket med barna om temaer de ellers ikke ville fanget opp at barna var interessert i. Under følger en kort beskrivelse av prosessen med å lage digitale bøker.

Barna tar bilder av ting de er opptatt av. Etter at bildene er tatt, velger hvert barn ut fem bilder som brukes til å lage en bok på iPaden. Barnet forteller om hva det ser på bildet og hvorfor de valgte nettopp dette bildet. Det tas opptak fra samtale på norsk og morsmål som legges på hvert bilde (Allum 2014, morsmal.no).

Gjennom bildene og opptakene fikk barna mulighet til å benytte både det norske språket og morsmålet sitt. Dette er et fint eksempel på at konkreter kan fungere både som utgangspunkt og som støtte for samtale.

Leseaktiviteter

Høytlesing av barnebøker kan være en stor inspirasjon til samtaler. Både teksten og illustrasjonene kan åpne for barns undring og nysgjerrighet. Ved å være oppmerksom på hva barna blir opptatt av og ønsker å samtale om, kan personalet bli bedre kjent med hvordan barna forstår og skaper mening om innholdet i bøkene (Solstad 2016).

Når den voksne utdyper og forklarer ord og uttrykk i teksten, kan dette bidra til at barna tilegner seg nye ord og begreper og prøver dem ut i samtalen. Slik kan høytlesing gi barna muligheter for kognitivt utvidende samtaler.

Personalet har en viktig oppgave med å finne fram til bøker og fortellinger som er tilpasset barnas alder, interesser og språkforståelse. Flerspråklige bøker med norsk paralleltekst kan bidra til at barn som er i ferd med å tilegne seg norsk kan få tilgang på fortellinger som vekker engasjement. Når de blir kjent med fortellingen på sitt morsmål, vil det være lettere å bygge opp en forståelse av innholdet også på norsk. Ulike måter å formidle en bok på kan bidra til at barn får utvidet sin norskspråklige forståelse og gjennom dette får muligheter for spennende samtaler.

Inkluderende fellesskap

Atmosfære av lyst og glede, trygghet og tillit er avgjørende for at barn skal ta i bruk det norske språket. Det er ofte en kombinasjon av valg av tema og et anerkjennende og inkluderende fellesskap som oppmuntrer barn til å bruke språkene sine. Det å kunne le og ha det gøy sammen kan bidra til at vi tør å snakke mer og åpne for morsomme samtaler, slik som i denne fortellingen:

På tur med barnehageavdelingen hadde en assistent spesielt ansvar for to flerspråklige barn. Det var sølete vær, og assistenten hadde ikke på seg godt nok fottøy. De tre hadde et felles prosjekt med å gå utenom søledammene, og snakket om dette mens de gikk. Det var god stemning og mye humor mellom de tre. Dagen etter kom foreldrene til de to barna og spurte assistenten hvordan det hadde gått med

føttene hans. Barna hadde snakket mye hjemme om det som hadde skjedd på turen. Opplevelsen engasjerte dem så mye at etter å ha samtalt om dette på norsk i barnehagen, hadde de kommet hjem og fortalt om opplevelsen på morsmålet (Giæver 2014:115).

Denne fortellingen illustrerer hvordan den voksne ved hjelp av humor, respekt og dialog motiverte barn til å være språklig aktive, både mens de var sammen på turen og med foreldrene hjemme etterpå.

Utgangspunkt i barns erfaringer, interesser og opplevelser

For at barn skal delta aktivt i en samtale, må de kjenne interesse for å delta. Barnas opplevelser, erfaringer og interesser er derfor alltid et godt utgangspunkt for samtale.

Personalet kan spille en nøkkelrolle ved å legge til rette for at barna får mange gode opplevelser sammen. Dette er særlig viktig når barna har ulike referanser utenfor barnehagen. Barnas fellesopplevelser vil både fungere som utgangspunkt for samtale, og som støtte for språklige forhandlinger, slik som i eksemplet under.

To gutter fikk servert grøt til formiddagsmat. Armand snakker bare norsk, mens Bashir er tospråklig.

Armand: "Skal vi kappete?"

Bashir: "Nei, det gjør vi ikke!"

Armand: "Jo! Husker du ikke trollet da?"

Bashir: "Ja, vi kappspiser!" (Hanken barnehage i Telemark i NAFO, 2010)

Fortellingen viser hvordan Bashir som fremdeles ikke behersker ordet *kappete*, fikk utvidet sitt ordforråd gjennom en språklig forhandling med kameraten. Dette var mulig fordi begge barna hadde den samme referansen, eventyret om Askeladden som kappåt med trollet.

Interesse for barnas intensjon

I gode samtaler opplever barn at de når frem med det de har på hjertet. Dette krever at den voksne er interessert i å få tak i barnets intensjon og tydelig viser det, ved for eksempel å spørre seg: *Hva vil du fortelle meg?*

Når barn opplever å bli hørt, vil det gi lyst til å snakke og til å ta i bruk stadig flere ord. Dette er spesielt viktig med tanke på barn som er i ferd med å lære seg norsk, fordi mange i utgangspunktet vegrer seg for å snakke. Barn som er i ferd med å lære seg norsk vil ofte kunne mangle ord og uttrykk for å formidle opplevelser, interesser eller behov. Da er det viktig at personalet er nærværende med

sin oppmerksomhet og forstår og støtter barnet med ord og uttrykk de ikke behersker. I eksemplet under ser vi hvordan et barn kan få språklig støtte.

Samtalesekvensen finner sted under et måltid, og tar utgangspunkt i butikkleken barna nettopp har deltatt i. Barna forteller hva de har kjøpt i butikken, og litt ut i samtalen er det en tospråklig gutt som forsøker å formidle hvilken is han liker. Sekvensen er hentet fra NAFO-filmen [Flerspråklig arbeid gjennom rollelek](#).

Gutt: *(Forklarer hvilken is han liker ved å bruke enkeltord på morsmålet.)*

Voksen: *Sjokoladeis?*

Gutt: *Nei, is med sånn pinne. Så kan du spise sånn og så spise sånn fra herifra også. (Han viser med kroppsspråk at en kan spise på toppen og på undersiden av isen.)*

Voksen: *Er det sånn med kjeks du tenker på?*

Gutt: *Ja!!! (Tydelig tilfreds.)*

Samarbeid med foreldre

Dialog med foreldrene er av stor betydning i arbeidet med at alle barn skal få utvikle sine språk i barnehagen. Gjennom foreldresamarbeid kan personalet få innblikk i barnas erfaringer utenfor barnehagen, og de får mulighet til å sette i gang samtaler knyttet til noe barnet har opplevd i hjemmemiljøet. Det kan handle om at en familie nettopp har feiret Newroz; iransk nyttår, eller at en familie skal besøke besteforeldre i Polen i sommerferien.

Når foreldre får et tillitsforhold til barnehagen, vil det være lettere for dem å fortelle om sine barns oppvekst, også når det dreier seg om erfaringer som ikke deles av mange. Bilder eller yndlingsleker kan være en god støtte i slike samtaler. Personalet kan bygge på dette i barnehagens videre arbeid. Personalet bør også oppmuntre foreldre til å samtale med barna om det de har opplevd i barnehagen.

Barnehagen har også mye å hente ved å involvere foreldrene i ulike pedagogiske aktiviteter. En barnehage som har gode erfaring med dette, er Bikuben barnehage i Sunndal kommune. Under følger et eksempel på hvordan barnehagen involverer foreldrene i språkarbeidet.

For oss er foreldrene en viktig ressurs for å involvere barnas førstespråk i språkarbeidet i barnehagen. De oversetter ordene sammen med oss, og de jobber med begrepene hjemme parallelt med vårt arbeid i barnehagen. De får med seg begrepskartene hjem, slik at barn og foreldre lettere kan snakke om barnehageopplevelsene på morsmålet. Kartene henges opp på avdelingen, og de brukes i samling. Vi ser at barna gradvis utvikler bedre forståelse for hva ordene betyr på begge språk, og at de bruker

ordene aktivt i samtaler både med barn og voksne. Slik bidrar vårt arbeid til at barna utvikler begrepsapparatet sitt og utvider ordforrådet sitt på flere språk (Åsen, 2013).

Dette eksempelet viser én av mange måter å samarbeide med barnas foreldre på. Det kan også være fint å samarbeide om å utvide barnehagens utvalg av sanger, rim og regler på barnas morsmål. Dette kan vekke interesse hos alle barna på avdelingen og bli gode utgangspunkt for samtaler.